

Погосьян Дарина Рафаїлівна,
*здобувач другого (магістерського) рівня
спеціальності 022 Дизайн
(Житомирський державний університет імені Івана Франка);*
Колесник Наталія Євгенівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ ТА НАВИЧОК САМОКОНТРОЛЮ ЗДОБУВАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У зв'язку з входженням України в європейський освітній простір та реформуванням усіх ланок системи освіти, виникає потреба в професійному саморозвитку конкурентоспроможного та

висококваліфікованого педагога. Проблема організації та методики формування самостійності та навичок самоконтролю в закладах професійної освіти відзначається особливою актуальністю, адже державні нормативні документи передбачають переміщення фокусу у реформуванні системи освіти з процесу на результат.

Новий компетентний педагог неабияк затребуваний у професійній освіті, оскільки може слугувати причиною змін в профілізації освітнього процесу. Головним завданням професійної освіти є сприяння розвитку у здобувача: здатності розуміти твори мистецтва та власні естетичні смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття прекрасного засобами дизайну.

Особлива увага акцентується на питанні про необхідність формування нової генерації працівників освіти, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку їх інтелектуального та культурного потенціалу. Для того, щоб розв'язати цю проблему, викладачам необхідно ретельно усвідомити переваги особистісно-орієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації освітнього процесу з дисциплін художньо-естетичного циклу, мистецької грамотності та оволодіння інноваційними педагогічними технологіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття самостійної роботи досліджували такі вчені та педагоги-практики, як: В. Буряк, Б. Єсіпова, А. Івасишина, В. Луценко, П. Підкасистий, Н. Шишкіна, вивчали А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Лернер, О. Мороз, Н. Сагіна, П. Сікорський, М. Скаткін, М. Гарунов, О. Євдокимов, С. Заскалета, І. Шайдур та інші.

За визначенням О. Алексюка, А. Аюрзанайна, В. Козакова та П. Підкасистого, самостійна робота виступає будь-якою організованою викладачем активною діяльністю студентів, що спрямована на виконання дидактичної мети в спеціально відведений для цього час. Також, за думкою П. Підкасистого, вона бере на себе роль своєрідного педагогічного засобу організації і керування самостійною діяльністю студента в навчальному процесі.

Мета статті полягає у розгляді та аналізі організації та методики формування самостійності та навичок самоконтролю здобувачів в закладах професійної освіти.

Виклад основного матеріалу та його основних результатів. Самостійна робота студентів виступає основним засобом засвоєння ними навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, як йдеться у Положенні «Про організацію навчального процесу у закладах вищої освіти». Зростання ролі самостійної роботи породжує собою становлення рівноправних взаємовідносин між викладачем та студентом, як суб'єктів навчальної діяльності. Такий вид роботи студента привчає його до самостійної організації, планування та контролю власного навчання.

Самостійна робота може класифікуватися за такими видами та формами, як: місце, час проведення, характер керівництва викладача та контроль за результатами (за М.М. Фіцулою); рівнем обов'язковості (за В. Буряком); видами діяльності; рівнем мотивації та за цільовим призначенням. За

дидактичними цілями такий вид роботи студента поділяється на чотири групи, до яких відносяться завдання з метою: набуття нових знань, умінь та навичок; закріплення нових знань, умінь та навичок; застосування знань, умінь та навичок та метою перевірки знань, умінь та навичок. Також П. І. Підкасистим було виділено такі чотири типи самостійних робіт, як: відтворювальні самостійні роботи за зразком, реконструктивно-варіативні, частково-пошукові або евристичні та дослідні (творчі) [3, с. 6-12].

Головним завданням висококваліфікованого педагога є сприяння формуванню не лише теоретичних знань та практичних навичок здобувача, але й розвитку в нього навичок самоорганізації, самодисципліни, ініціативи та активності, творчого початку. Отже, викладач має не тільки передавати учбову інформацію, але й бути грамотним організатором самостійної роботи здобувача.

Управління представляє собою функцію організованих систем, за допомогою якої: забезпечується зберігання її структури, підтримується режим функціонування та реалізується програма діяльності. Лише за коректної визначеності основних критеріїв і показників розвитку об'єкту управління, воно проходить результативно. Також мають бути розроблені методи досягнення планових результатів. Розглядаючи їх у контексті відношення до певної особистості, воно може виступати у таких формах, як: приказу, завдання, роз'яснення, стимулювання та виховання.

Самостійна робота поділяється на: організовану викладачем та організовану студентом на свій розсуд. З метою покращення засвоєння навчального матеріалу необхідно поєднати ці дві частини. Важливим моментом є те, що самостійна робота, організована викладачем, має складати не менше 20 відсотків від виділеного, згідно учбового плану на цей вид роботи, загального часу [7, с. 4].

Контроль самостійної роботи необхідно проводити регулярно. Також, необхідно проводити оцінку якості та кількості засвоєного матеріалу. На практиці успішно використовуються такі форми контролю, як: перевірка виконаних індивідуальних завдань, контрольних та лабораторних робіт, співбесіда зі студентами та захист особистої точки зору, опитування, самоконтроль та тестування. Контроль, в першу чергу, має мотивувати освітню діяльність здобувачів.

Задля оптимізації окремих видів самостійної роботи здобувачів, необхідно створити умови для прояви їх високої активності та самостійності в аудиторії або поза нею в процесі усіх видів навчальної діяльності. Також, необхідно здійснити перехід від формального виконання завдань при пасивній формі до активації процесів пізнавальної діяльності з формуванням особистої думки у рішенні поставлених питань або завдань.

Методика формування самостійності та навичок самоконтролю здобувачів закладу професійної освіти з дисципліни Графічний дизайн спрямована на: формування здатності мислення, дослідження та працювання як дизайнер, виховання почуття гармонії, художньої виразності та стильової єдності. Культура візуального мислення розвивається за допомогою

образотворчих дисциплін. В результаті опанування знаннями, наприклад, з такої дисципліни, як Рисунок, здобувач навчається застосовувати: ритм, симетрію та асиметрію, контраст, експресію та інші навички. Композиція, в свою чергу, розвиває конструктивно-просторове та образно-пластичне мислення (стилізація зображення, візуалізація ідей). Ця дисципліна існує у тісному зв'язку з іншими. Вона опирається на знання з Рисунку, Живопису, Скульптури, Кольорознавства та інших предметів [10, с. 13-14].

З ціллю формування компетентного фахівця у галузі графічного дизайну необхідно організувати навчальний процес у закладах професійної освіти особливим шляхом. Беручи до уваги традиційну парадигму, що формує у здобувача знання, уміння та навички необхідні для застосування в стабільних умовах, то реалізація компетентнісного підходу – формує його готовність до розв'язання творчих, професійних, соціальних та особистісних проблем, а також активації власної проектної діяльності.

Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх дизайнерів включає такі змістові, як: методологію проектування цілей освітнього процесу, визначення цілей освітніх програм і результатів планування навчання з орієнтацією на вузькопрофільні й професійні навички, соціальноособистісні вміння; поєднання цілей і результатів навчання з вимогами роботодавця, професійними державними і міжнародними стандартами; побудова навчального процесу як багаторівневого й нелінійного розгортання навчання, формування освітніх програм згідно з вимогами індивідуальних особливостей студентів.

Максимовою А. Б. було визначено групу спеціально-фахових професійних та проектно-діяльнісних компетенцій, які будуть активізувати розвиток культури проектної діяльності в результаті вивчення майбутнім дизайнером-графіком спецдисциплін (Дисципліни «Проектування»). До них відносяться знання: основних вимог до методики процесу дизайнерського проектування та етапів дизайнерського проектування, спланування власної проектної діяльності у процесі виконання навчально-практичних завдань, основних та допоміжних засобів і можливості їх варіативного використання в процесі проектування відповідно до заданої тематики дизайнерської розробки об'єкту графічного дизайну, основних прийомів застосування елементів комплексних розробок у графічному дизайні та методологічних основ проектування одиничних та серійних об'єктів графічного дизайну. Також, важливим є оволодіння: знаннями з психології дизайну, основ культурології та естетики, традиційними (ручними, креслярськими) засобами проектування, графічними техніками, технічним рисунком, комп'ютерними графічними програмами та знаннями стосовно екологічних, економічних та технологічних аспектів використання поліграфії.

З ціллю розвитку культури проектної діяльності майбутніх фахівців з графічного дизайну необхідним є забезпечення таких психолого-педагогічних умов для формування спеціально-фахових і проектно-діяльнісних компетенцій, як: стимулювання інтересу здобувачів до самовдосконалення, саморозвитку та самоорганізації у професійному плані, що несе в собі ціль реалізації у соціумі; створення структурної моделі розвитку проектної культури майбутніх фахівців

з графічного дизайну, основним компонентом якої є соціальне замовлення на професійну підготовку: молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів та магістрів; застосування методик розвитку проектної культури графічних дизайнерів з таких дисциплін, як: «Проектування», «Теоретичні основи проектування», «Комп'ютерне проектування» та ін.; розробка та впровадження навчально-методичного забезпечення та оцінювання наявних рівнів розвитку проектної культури здобувача за певними критеріями та показниками [6, с. 9].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок.

Узагальнюючи результати наукових пошуків, можна впевнено стверджувати, що ознайомлення викладачем з даними критеріями грамотної організації самостійної роботи здобувачів професійної освіти, а також методики формування самостійності та навичок самоконтролю з дисципліни Графічний дизайн сприятиме значному підвищенню результативності навчального процесу. Досвідчений педагог буде не лише сприяти формуванню теоретичних знань та практичних навичок студента, але й розвивати в ньому навички самоорганізації, самодисципліни, ініціативи, активності та творчого початку, що забезпечить підготовку та випуск на сучасний ринок праці компетентного спеціаліста.

Список використаних джерел та літератури

1. Антонович, Є. Українське мистецтвознавство кінця XIX - початку XX століття: національне образотворче мистецтво в працях учених київської школи [Текст] : монографія / Євген Антонович, Ірина Удріс ; за ред. проф. Євгена Антоновича ; М-во освіти і науки України, М-во культури і туризму, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. - К. : Альтерпрес, 2007. – 267, [4] с. : ілюстр.
2. Антонович, Є. А. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури [Текст] / Є. А. Антонович, Я. В. Васишин, В. А. Шпільчак. - Л. : Світ, 2001. - 238, [1] с. : рис.
3. Колесник Н. Є., Танська В. В. Екологічний дизайн у проектній діяльності здобувачів вищої освіти / Н. Є. Колесник, В. В. Танська // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2021. – Вип. 45, т. 1. - С. 76-80..
4. Ковальчук М.О., Колесник Н.Є. Графічний дизайн та комп'ютерна графіка: монографія. Житомир, ТОВ «505» 2020. 440 с.
5. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну [Текст] : Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 492 с.
6. Максимова, А. Компетентнісний підхід до розвитку проектної культури майбутніх фахівців із графічного дизайну // Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент. № 10. 2015. С. 144-155.
7. Колесник Н. Є. Методичні рекомендації до проведення й проходження виробничої практики для здобувачів вищої освіти спеціальності 015 Професійна освіта (Дизайн): дистанційний формат : метод. рек. / Н. Є. Колесник, О. М. Піддубна – Житомир : Вид-во ФО-П «Н. М. Левковець», 2020. – 16 с.
8. Основи графічного дизайну: Підручник / М.Я. Куленко/ За редакцією проф. Є.А.Антоновича/ Видання третє, перероблене та доповнене. – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – 544 с.. [Електронний ресурс] : режим доступу: <http://condor-books.com.ua/tehnika-ta-tehnologiyi/osnovi-grafichnogo-dizaynu-vid3.html>
9. Основи рекламного дизайну : підручник / С. В. Прищенко, Є. А. Антонович. – К. : НАКККіМ, 2017. – 384 с.
10. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. — К. : Либідь, 2002.— 560 с.